

Instrument voor Docent Observatie en Reflectie (versie 1.1)

© Hogeschool Utrecht

Observeer de volgende vaardigheden bij een lesbezoek en omcirkel s.v.p. het gewenste antwoord bij niveau

1 = niet geobserveerd, de situatie vroeg er wel om
2 = in geringe mate geobserveerd

3 = in voldoende mate geobserveerd
4 = in hoge mate geobserveerd

n.v.t. = niet van toepassing

Minimumeisen bacheloropleiding: Leerjaar 1: geen minimeisen. Er vind nog geen lesbezoek plaats door de instituitsopleider
Leerjaar 2: geen directe ontwikkeling nodig op de domeinen 1 en 2 (een score van 3 of 4 op de vaardigheden)
Leerjaar 3: geen directe ontwikkeling nodig op de domeinen 1, 2, 3 en 4 (een score van 3 of 4 op de vaardigheden)
Leerjaar 4: geen directe ontwikkeling nodig op de domeinen 1, 2, 3, 4 en 5 (een score van 3 of 4 op de vaardigheden)

Domein	Indicatoren: De leraar...	Niveau	Voorbeelden van goede praktijk (geen afvinklijst): De leraar...
1. Veilig en ondersteunend leerklimaat	1.1 ... toont betrokkenheid bij de leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... maakt op eigen initiatief verbaal of non-verbaal contact met de leerlingen ... toont interesse en nieuwsgierigheid naar het persoonlijke leven van de leerlingen ... toont vriendelijkheid en geduld naar alle leerlingen ... toont warmte en affectie bij de omgang met de leerlingen ... spreekt zich positief en waardierend uit naar de leerlingen (stimuleert een positief zelfbeeld) ... toont zich aanspreekbaar en benaderbaar voor de leerlingen
	1.2 ... toont respect voor de leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... behandelt de leerlingen gelijkwaardig ... luistert naar de leerlingen en praat niet door hen heen ... uit geen vooroordelen of rolbevestigende opmerkingen ... staat in interactie open voor de diversiteit van leerlingen naar geslacht, etniciteit, cultuur en seksuele gerichtheid ... deelt geen vertrouwelijke informatie aan de klas (respecteert de privacy van de leerlingen) ... staat open voor de meningen van de leerlingen (agree to disagree) ... behandelt de leerlingen gelijkwaardig
	1.3 ... toont empathie naar de leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... toont inlevingsvermogen en begrip bij het contact met de leerlingen ... reageert op verbale of non-verbale signalen van leerlingen (responsiviteit) ... moedigt leerlingen aan hun gevoelens en gedachten naar hem of haar uit te spreken ... gaat met vragen na waar de leerling precies behoefte aan heeft ... reageert op negatieve emoties van de leerlingen (bijv. ten aanzien van de leerprestaties)
	1.4 ... bevordert de sociale cohesie in de klas	1 2 3 4 n.v.t.	... stimuleert tolerantie van leerlingen voor elkaars geslacht, etniciteit, cultuur en seksuele gerichtheid ... bevordert leerlingen elkaar te ondersteunen, te helpen en van feedback te voorzien (bijv. door gezamenlijke activiteiten) ... zorgt dat de interactie tussen leerlingen respectvol en inclusief verloopt (iedereen hoort erbij) ... moedigt leerlingen aan om emoties of gevoelens naar elkaar bespreekbaar te maken ... let erop dat leerlingen elkaars meningen respecteren (agree to disagree) ... treedt op wanneer leerlingen gepest worden (pestprotocol)
	1.5 ... zorgt voor een ontspannen sfeer	1 2 3 4 n.v.t.	... heeft de regie op een vriendelijke en ontspannen wijze ... gebruikt humor in de interactie met de leerlingen ... verheft zijn of haar stem niet onnodig naar de leerlingen ... beheerst zijn of haar eigen emoties in de interactie met de leerlingen ... kan goed omgaan met feedback van leerlingen
	1.6 ... houdt orde door heldere regels en procedures	1 2 3 4 n.v.t.	... heeft heldere regels over hoe de leerlingen zich gedragen in de klas (bijv. over in- en uitgaan van de klas, interactie, materiaalgebruik, mobielles, etc.) ... heeft heldere procedures met de leerlingen afgesproken (bijv. over hulpvraag / te laat komen) ... bespreekt indien nodig de regels en procedures met de leerlingen en legt ook uit waarom ze worden gebruikt ... checkt of de leerlingen de afgesproken regels en procedures nog kennen ... overtreedt zelf niet de regels en procedures die zijn afgesproken
	1.7 ... gaat effectief om met ordeverstoringen	1 2 3 4 n.v.t.	Context online onderwijs: De leraar heeft een helder protocol m.b.t. het gebruik van microfoon en camera en evt. opname van het onderwijs ... is consequent en consistent in het handhaven van de regels en procedures ... treedt bij elk type ordeverstoring snel en accuraat op ... verwijst bij het ordehouden naar de regels en/of procedures die zijn afgesproken met de leerlingen ... gebruikt een passende interventie om de ordeverstoring aan te pakken ... gebruikt bij ordeverstoringen een volgorde van duidelijke opbouwende interventies ... kan bij het ordehouden naast verbale ook non-verbale communicatie inzetten ... schakelt bij het bewaken van regels en procedures tussen individueel- en groepsniveau
2. Doelmatig organiseren van onderwijs	2.1 ... zorgt dat het onderwijsmateriaal op orde is	1 2 3 4 n.v.t.	... zorgt dat de materialen en/of ICT-middelen klaar zijn voor gebruik ... zorgt dat al het onderwijsmateriaal aansluit bij de leerstof, leerdoelen en toetsing ... zorgt dat de verwerkingsopdrachten aansluiten op de inhoud van de gegeven instructie ... heeft opdrachten of activiteiten voor leerlingen die klaar zijn met hun werk ... gebruikt op doelmatige wijze de onderwijsruimte en de aanwezige voorzieningen Context online onderwijs: de leraar gebruikte tools en een online omgeving die passen bij de verschillende instructie- en leeractiviteiten
	2.2 ... structureert het onderwijs	1 2 3 4 n.v.t.	... gebruikt heldere onderwijsonderdelen en bespreekt ze met de leerlingen (bijv. instructie, begeleid oefenen, verwerking en evaluatie) ... zorgt dat de onderwijsonderdelen en taken een logisch samenhangend programma vormen ... plaatst de onderdelen en taken in een volgorde van eenvoudig naar complex ... benoemt wanneer er een overgang plaatsvindt van de ene naar de andere onderwijsactiviteit
	2.3 ... zorgt voor effectieve leertijd	1 2 3 4 n.v.t.	... zorgt dat het onderwijs op tijd start en eindigt ... voorkomt dat het onderwijs te vaak wordt onderbroken door hem-/haarzelf of de leerlingen ... zorgt voor korte en soepele overgangen van de ene naar het andere onderwijsonderdeel ... gebruikt effectieve en efficiënte werkvormen in het onderwijs ... zorgt door planning en tempo dat er voldoende tijd is om alle onderwijsonderdelen aan bod te laten komen (o.a. instructie, verwerking en evaluatie) ... houdt zich aan de (les)planning, evt. samen met de leerlingen
	2.4 ... behandelt de leerdoelen van het onderwijs	1 2 3 4 n.v.t.	... legt uit en/of illustreert wat de leerlingen gaan leren ... legt uit wat zijn of haar verwachtingen van de leerlingen zijn en waarom ... zorgt dat de leerdoelen gestructureerd en afgebakend zijn voor de leerlingen ... bespreekt de relevantie van de leerdoelen voor de leerlingen ... daagt leerlingen uit om zelf de leerdoelen te benoemen
	2.5 ... gaat na of de leerdoelen zijn bereikt	1 2 3 4 n.v.t.	... bevraagt leerlingen tijdens de taken om te bepalen waar ze staan ten aanzien van de leerdoelen ... evalueert door leerlingen de belangrijkste concepten/termen van de leerstof te laten herhalen ... gaat in een plenair gesprek met de leerlingen na welke leerdoelen wel en niet behaald zijn ... gebruikt opdrachten of formatieve toetsen om te weten waar de leerlingen staan ... laat leerlingen de huidige leerstof verbinden aan het overstijgende kennisdomein (integratie)

4. Activerend en stimulerend onderwijs

4.5	... maakt gebruik van coöperatieve werkvormen	1 2 3 4 n.v.t.	... gebruikt werkvormen waarin leerlingen met elkaar interacteren en samenwerken (bijv. denken-delen-uitwisselen, check in duo's, etc.) ... laat leerlingen in tweetallen of groepjes taken uitvoeren en de uitkomsten presenteren ... laat leerlingen elkaars werk lezen en een gesprek voeren over de inhoud ... stimuleert leerlingen in groepjes te reflecteren op een onderwerp en een discussie te voeren ... zorgt bij groepswerk voor positieve wederzijdse afhankelijkheid (gezamenlijk einddoel) ... gebruikt kleine, flexibele en heterogene groepen bij het coöperatief leren ... gebruikt een goede balans tussen individueel werken en groepswerk bij onderwistaken
4.6	... toont flexibiliteit in zijn of haar onderwijs	1 2 3 4 n.v.t.	... geeft ruimte aan de leerlingen om een bijdrage te leveren aan het onderwijs (feedback vragen) ... honoreert spontane bijdragen van de leerlingen aan het onderwijs en geeft dit efficiënt een plek ... kan op soepele wijze afwijken van de (les)planning als de onderwijssituatie hier om vraagt ... past het onderwijs aan op basis van de antwoorden die leerlingen geven op vragen (bijv. nogmaals herhalen van leerstof of verder gaan tijdens instructie)
4.7	... geeft stimulerende complimenten aan de leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... geeft complimenten wanneer een leerling een taak goed aanpakt ... prijst leerlingen voor goed gedrag dat hij of zij toont ... beschrijft bij een compliment aan een leerling ook waarom zij die krijgen ... verbindt succes van leerlingen aan hun inzet en bekwaamheid (en niet aan de prestatie) ... is consequent en systematisch in het prijzen van leerlingen ... geeft complimenten aan leerlingen die geloofwaardig en spontaan zijn

5. Bevorderen van een leercultuur: focus op leren en presteren

5.1	... heeft hoge passende verwachtingen van de leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... communiceert naar de leerlingen het geloof dat zij allemaal kunnen leren en presteren ... hanteert doelen die zowel uitdagend als realistisch zijn voor individuele leerlingen (zone van naaste ontwikkeling) ... maakt doelen expliciet en spreekt de verwachting uit dat alle ll. ze behalen (mastery learning) ... laat leerlingen hun prestaties koppelen aan hun eigen eerdere prestaties i.p.v. vergelijking met andere leerlingen ... wijst de leerlingen op hun eigen verantwoordelijkheid bij de resultaten die ze behalen
5.2	... stimuleert leerlingen hun best te doen	1 2 3 4 n.v.t.	... spreekt de verwachting uit dat alle leerlingen inzet tonen en doorzetten bij een onderwijstaak ... spoort leerlingen aan door te werken aan hun taken als zij dit niet doen ... vraagt leerlingen aan een taak te blijven werken totdat het gelukt is ... dringt aan bij de leerlingen om werk af te leveren dat past bij zijn of haar niveau ... stelt leerlingen vragen over hun werk of gedrag die aanzetten tot reflectie en extra inzet ... laat door voorbeelden zien hoe ll. door inspanning te leveren hun einddoelen kunnen bereiken
5.3	... bevordert een klimaat waar fouten gemaakt mogen worden	1 2 3 4 n.v.t.	... reageert welwillend op leerlingen die vergissingen of fouten maken ... benoemt bij foute antwoorden wat goed is aan het denkproces van leerlingen van leerlingen ... bespreekt de positieve rol van fouten en falen tijdens het leren (zonder fouten leer je niet) ... let erop dat foute antwoorden van leerlingen niet leiden tot spot of kritiek van andere leerlingen ... geeft eigen fouten toe aan de leerlingen
5.4	... maakt de leervorderingen van de leerlingen zichtbaar	1 2 3 4 nvt	... stelt reflecterende vragen aan de leerlingen om hen te laten verwoorden wat ze wel en niet kunnen ... observeert actief (observeer-wacht-luister-vraag volgorde) groepjes ll. en koppelt dit terug ... zet formatieve toetsen in om leerlingen bewust te maken van hun kennis en vaardigheden ... laat leerlingen hun eigen werk of dat van medeleerlingen beoordelen (m.b.v. heldere criteria) ... laat leerlingen kijken naar voorbeelden die voldoen of niet voldoen aan de beoord. criteria ... laat leerlingen hun prestaties voorspellen en vergelijken met latere (toets)resultaten
5.5	... geeft effectieve feedback aan de leerlingen <i>inzoomen als het nodig is.</i>	1 2 3 4 n.v.t.	... benoemt wat leerlingen goed doen en wat nog niet goed gaat bij een taak ... legt uit waarom een antwoord van een leerling correct of incorrect is (informatief) ... bepaalt samen met de leerling welke vervolgstappen hij of zij moet ondernemen om verder te kunnen (feedforward) ... geeft feedback op zowel de taak, het proces als de mate van zelf-regulatie van de leerlingen ... doet hardop voor hoe de leerling een vervolgstap kan zetten bij een taak (modeling) ... gebruikt feedback als 'scaffold' (suggesties voor verbetering, niet de volledige oplossing) ... geeft leerlingen op basis van toetsen (geschr.) feedback met suggesties voor verdere ontwikkeling
5.6	... verbindt de leerstof aan de buitenwereld (transfer)	1 2 3 4 n.v.t.	... illustreert aan de leerlingen het nut en de praktische mogelijkheden van kennis en vaardigheden ... bespreekt met leerlingen de relatie van leerstof met andere leerdomeinen ... laat leerlingen voorbeelden bedenken van hoe de leerstof zich relateert tot de eigen leefwereld - Context VMBO/MBO: de leraar verbindt vakinhoud aan het praktijkleren - Context VMBO/MBO: de leraar heeft aandacht voor de integratie van theorie en praktijk

6. Differentiëren

6.1	... stemt de instructie af op de verschillen tussen leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... zorgt dat de instructie is afgestemd op de verschillende niveaus van de leerlingen (bijv. op leerlingen met laag-, midden- en hoogniveau) ... zet leerlingen die minder instructie nodig hebben alvast aan het werk ... geeft een extra, aangepaste instructie aan leerlingen die dit nodig hebben (verlengde instructie) ... gebruikt instructiemateriaal dat rekening houdt met verschillende leerlingniveaus ... bereidt leerlingen, indien nodig, voor op de gezamenlijke instructie (bijv. met huiswerk) (pre-teaching)
6.2	... stemt onderwistaken af op de verschillen tussen leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... geeft leerlingen ook de ruimte om zelf te bepalen tot welke instructiegroep zij behoren ... zorgt dat de onderwistaken zijn afgestemd op de verschillende niveaus van de leerlingen (bijv. op leerlingen met laag-, midden- en hoogniveau) ... heeft onderwistaken met verschil in omvang voor de leerlingen ... laat leerlingen op hun eigen tempo werken aan de onderwistaken (tempodifferentiatie) ... geeft extra herhalingsstof aan leerlingen die hier behoefte aan hebben ... geeft getalenteerde leerlingen taken die gericht zijn op exploratief, onderzoekend en ontdekkingsgericht leren (verrijkt curriculum) ... regelt dat getalenteerde leerlingen verdiepend materiaal krijgen in plaats van het reguliere materiaal (curriculum compacting)
6.3	... stemt de begeleiding af op de behoeften van de leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... geeft extra feedback aan leerlingen die dit nodig hebben (bijv. op de aanpak van de taak) ... zorgt voor een-op-eenbegeleiding bij leerlingen die extra hulp nodig hebben ... gebruikt peer tutoring om leerlingen te ondersteunen die hulp nodig hebben ... ondersteunt leerlingen die moeilijkheden hebben bij het plannen van hun eigen werk ... zorgt bij leerlingen met taalachterstanden voor taalsteun (bijv. taaldoelen formuleren, woordenlijstjes, feedback op taal, etc.)

7.1	... geeft leerlingen de regie over hun eigen leren	1 2 3 4 n.v.t.	... laat leerlingen eigen leerdoelen formuleren bij een vak (bijv. op basis van formatieve toetsen of eerdere taken) ... laat de leerlingen leerdoelen vertalen in leertaken en -activiteiten ... laat leerlingen hun taken zoveel mogelijk zelf prioriteren en inplannen ... laat leerlingen hun taken zelf nakijken op basis van de geldende beoordelingscriteria ... stimuleert leerlingen problemen bij taken zoveel mogelijk zelf op te lossen ... neemt het leren ook op als leerdoel van het onderwijs
7.2	... bevordert bij leerlingen het gebruik van (cognitieve) leerstrategieën <i>bespreek ook strategieën</i>	1 2 3 4 n.v.t.	... demonstreert aan leerlingen hoe zij leerstof kunnen memoriseren (bijv. leerstof hardop opzeggen, aantekeningen memoriseren, etc.) (herhalen) ... leert leerlingen verbanden te leggen tussen de nieuwe leerstof en wat zij al eerder hebben geleerd (relateren) ... leert leerlingen opgedane kennis ook bewust toepassen in andere leerdomeinen (toepassen) ... instrueert leerlingen om taken op te delen in kleinere delen of stappen (analyseren). ... leert leerlingen hoe ze stapsgewijs een probleem kunnen onderzoeken (analyseren) ... demonstreert hoe leerlingen informatie kunnen samenbrengen, schematiseren en ordenen (bijv. schema, tijdlijn, samenvatting, etc.) (structureren) ... zorgt dat het leren van (cognitieve) leerstrategieën altijd gekoppeld is aan de vakinhoud (contextgebonden)
7.3	... bevordert bij leerlingen de kennis over hun eigen leren (metacognitieve kennis) <i>laai studenten inschattingen maken over hun vordering</i>	1 2 3 4 n.v.t.	... geeft leerlingen inzicht in de verschillende type onderwijstaken of -problemen ... stimuleert leerlingen te reflecteren op wat ze al weten van een onderwijstaak of -probleem ... vraagt leerlingen na te denken over waar ze al goed in zijn en wat ze nog lastig vinden bij een taak of probleem ... zorgt dat leerlingen weten welke leerstrategieën zij tot hun beschikking hebben ... zorgt dat leerlingen weten onder welke voorwaarden leerstrategieën zijn in te zetten ... vraagt ll. na te denken over welke leerstrategieën inzetbaar zijn bij een specifieke leertaak
7.4	... bevordert bij leerlingen de vaardigheden om toezicht te houden op het eigen leren (metacognitieve vaardigheden)	1 2 3 4 n.v.t.	... stimuleert leerlingen uit te zoeken wat er bij een taak van ze verwacht wordt en wat er nodig is (oriënteren) ... leert ll. het werk in te plannen wat betreft de taken, tijd en prioriteiten (plannen & voorspellen) ... moedigt leerlingen aan om door zelfbevraging toezicht te houden op de voortgang tijdens een taak (bijv. pak ik de taak goed aan? Maak ik geen fouten?) (monitoren en controleren) ... stimuleert leerlingen om zaken aan te passen als zij merken dat er iets niet goed gaat (bijv. andere strategie kiezen of eerdere fouten corrigeren) (monitoren en controleren) ... moedigt ll. aan de leertaak / leerproces te evalueren en er een les uit te trekken (evalueren) ... zorgt dat het leren van metacognitieve vaardigheden altijd gekoppeld is aan de vakinhoud (contextgebonden)
7.5	... bevordert dat leerlingen hun eigen motivatie reguleren	1 2 3 4 n.v.t.	... stimuleert leerlingen in zichzelf te blijven geloven (bijv. leerlingen laten terugdenken aan succesvolle momenten) ... leert leerlingen inzien dat ze succes aan zichzelf te danken hebben (bijv. door inzet en resultaat te koppelen aan elkaar) ... bevordert leerlingen in te zien wat het nut of belang van een taak is (bijv. leerlingen geven voorbeelden waarom het nuttig is) ... maakt leerlingen bewust van de eigen drijfveren voor het maken van een taak of een vak (bijv. wat vind je leuk en waarom?) ... stimuleert ll. om de leerdoelen van het onderwijs ook te zien als persoonlijke leerdoelen ... bevordert leerlingen zichzelf te belonen als zij een taak correct hebben uitgevoerd
7.6	... stimuleert het kritisch denken van de leerlingen	1 2 3 4 n.v.t.	... stimuleert bij ll. een open houding ten aanzien van onderwerpen die worden behandeld ... bevordert leerlingen hun mening te onderbouwen met (vakinhoudelijke) argumenten ... vraagt leerlingen (digitale) informatie op te zoeken, te ordenen en te structureren ... laat leerlingen elkaar vragen stellen en nadenken over bewijslast van een theorie, interpretatie of conclusie ... stimuleert leerlingen ideeën te analyseren, synthetiseren en evalueren ... bespreekt met leerlingen hoe de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van (online) informatie te controleren is

Ruimte voor opmerkingen en feedback: